

“UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI QO‘YISHDA FILOLOGIK TADQIQOTLARNING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI”

mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari to‘plami

FRAZEOLOGIZMLARNING O‘ZBEKCHA MUQOBIL VARIANTLARI VA FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI (Ingliz tilidan tarjimalar misolida)

Xayrulla Hamidov,
f.f.d. Professor, Toshkent davlat
sharqshunoslik universiteti

Marxabo Abdullayeva,
PhD, Toshkent davlat sharqshunoslik
universiteti

Annotatsiya: Inglizcha asarlarni o‘zbek tiliga tarjima qilish, asosan XX asrning 30-yillaridan amalga oshirila boshladi. Qisqa vaqt ichida bu sohada anchagina yutuqlarga erishildi. Shundan keyin o‘tgan 80-90 yil ichida jamiyatimizda adabiy muhitda muayyan o‘zgarishlar sodir bo‘lib, bu o‘zgarishlar tarjima taraqqiyoti va yo‘nalishiga ham ta’sir etmay qolmadi. Tarjimalarda shu o‘zgarishlar e’tiborga olinib, ingliz va amerika adabiyotidan o‘zbek tiliga detektiv asarlarning tarjimalari amalga oshirilgan. Badiiy asar tarjimoni oldida hamisha asliyatdagi milliy o‘ziga xoslikni me’yor doirasida berish masalasi ko‘ndalang turadi. Chunki har qanday asar o‘sha xalqning milliy hayoti bilan bog‘liq voqelikni aks ettiradi. Shunday yozuvchilar borki, ularning asarlarida yorqin milliy chizgilar tiniq ajralib turadi. Frazеologizmlarning strukturaviy xususiyatlari bo‘yicha turli tillar materiallari yuzasidan ilmiy izlanishlar olib borilganligiga qaramasdan, hali ularning strukturaviy xususiyatlari tahlili mavjud emas.

Kalit so‘zlar: frazeologizm, milliylik, tarjimada muqobillik, Ingliz adabiyoti, bevosita va bilvosita tarjimalar, tarjimon muommolari.

Абстракт: Перевод английских произведений на узбекский язык стал осуществляться в основном с 30-х годов 20 века. За короткий период времени в этой области был достигнут большой прогресс. После этого в последние 80-90 годы в литературной среде нашего общества произошли определенные изменения, и эти изменения не повлияли на развитие и направление перевода. Эти изменения были учтены при переводах, на узбекский язык были переведены детективные произведения из английской и американской литературы. Перед переводчиком художественного произведения всегда встает вопрос передачи оригинального национального самосознания в рамках нормы. Потому что любое произведение отражает реальность национальной жизни этого народа. Есть писатели, в творчестве которых отчетливо выделяются яркие национальные линии. Несмотря на то, что научные исследования структурных особенностей фразеологизмов проводятся на материалах разных языков, анализ их структурных особенностей до сих пор отсутствует.

Ключевые слова: фразеологизм, национальность, альтернатива перевода, английская литература, прямой и косвенный переводы, проблемы переводчика.

Kirish qismi: Bilvosita tarjima jarayonida noqardosh xalq asarlari to‘plamlardan foydalanish tarjimada ba’zi noaniqliklar kelib chiqishiga sabab bo‘ladi. Personajlar nutqi ifodasining stilistik qayta tiklanishi tarjima amaliyotining ham, nazariyasining ham o‘ta murakkab, ayni kezda muhim sohalaridan biri bo‘lib,

“UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI QO‘YISHDA FILOLOGIK TADQIQOTLARNING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI”

mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari to‘plami

muallif maqsadining asliyat tilidan xabardor bo‘lmagan kitobxonga to‘la-to‘kis yetib borishi har qaysi personajning tarjimada “o‘z tilida gapirishiga, o‘z dunyoqarashi doirasida o‘ylashiga, fikr-mulohaza yuritishiga, o‘ziga xos harakatlar qilishiga bog‘liqdir!”

Roman va hikoyalar tarjimalarida milliylik ulug‘langan va tarjimonning yuqorida eslatilgan frazeologizmlari, undagi xususiyat – yaxshilik istagida yumshoqroq ohangda tarjimada berilgan. Ma‘lum bir millat an‘analari, urf-odatlarining tarjimalarda aks etishida badiiy davr voqea-hodisalarini tasvirlash muhim o‘rin tutadi. Ingliz tilidan o‘zbek tiliga bilvosita tarjimasida milliylikning ifoda etilishi noqardosh xalqlar ijtimoiy-madaniy hayotining o‘zbek kitobxonlariga benuqson yetkazilishiga xizmat qiladi. Tarjimonlar tomonidan juda katta mashaqqat bilan o‘girilgan “O‘nta negr bolasi”, “Puaro tergov qiladi” va “O‘rmondagi sirli qotillik” kabi roman va hikoyalarning qiyosiy-tipologik tahlili shuni ko‘rsatadiki, tarjimada ularning mazmun-mohiyati saqlangani holda milliy xususiyatlarning ba‘zilari tarjimon nazaridan chetda qolib ketgan va bu noqardosh xalq hikoyalarning ommalashishiga sabab bo‘lgan holatlarni keltirib chiqargan.

Adabiyotlar metodologiyasi:

Frazeologizmlarning strukturaviy xususiyatlarini rus va ingliz tillaridagi frazeologizmlar Ye.F. Arsentyeva (2006), frazeologizmlarning grammatik xususiyatlari M.R. Ramazanova (2000), rus va nemis tillarida frazeologizmlar Ye.P. Kuznetsovalar (2002) tomonidan o‘rganilgan.

Asosiy qism: A.V.Kunin tomonidan ishlab chiqilgan tasnif asosida frazeologizmlarni tahlil qilishga kirishamiz:

Romanda keltirilgan komponentlarga murojaat qilamiz:

The sweat was rolling down his face[WN,79] – *Uning yuzidan ter oqardi;* aslida so‘zma-so‘z tarjimada esa “uning yuzi terlab ketgan edi” deya bersa ham bo‘lardi, “uning yuzidan duvillab ter yoki marjon-marjon ter oqardi” bu o‘zbekchilikka xos bo‘lgan milliy kolorit bilan ko‘chma ma‘noda berilgan tarjimadir.

But there was no sign of sleeping draughts – *Ammo u xushsiz yotardi;* bevosita tarjimada – *uyqusirash belgilari yo‘q edi;*

Rogers helped by pulling out the drawers of the dressing-table - *Rojers stolning tortmasini tortib, yordam berdi;* bevosita tarjima – *kiyinish stolining javonini ichkariga surib qo‘ydi, agar o‘tish yo‘lagiga xalal bergan bo‘lsa, sal nariroqqa surib qo‘yish;*

“UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI QO‘YISHDA FILOLOGIK TADQIQOTLARNING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI”

mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari to‘plami

came out of the drawing-room window to meet them – ularni kelishini derazadan poylab turgandi; bevosita so‘zma-so‘z tarjimada – *ularni(mehmon) kutib olish uchun mehmonxona derazasidan kuzatib turdi;* izohi shundan iboratki, biror o‘zbek xonadoni, oilasi yo‘qki, mehmonni xursandchilik bilan kutib olmagan, xullas, har doim ham kelavermaydigan noyob mehmonlarni o‘zgacharoq bir izzat bilan kutib olish kerak bo‘ladi. Ziyofat so‘ngida mehmonni eshikdan tashqariga kuzatib chiqish, uning tashrifidan benihoya xursand bo‘lganligini izhor qilish va yana tashrif buyurishini so‘rab qolish ham mehmonnavozlik qonun-qoidalari sirasiga kiradi.

The meat is delicious. Its done to a turn – so‘zma-so‘z tarjimasida “go‘sh t mazali, bu burilish” ma‘nosini bersa-da, asardagi frazeologizmlar tarjimasiga tayanib “go‘sh tning mazali pishgani davramizga ajoyib ko‘tarinki kayfiyat berdi”;

He has no table manner – he eats like a pig – eats very greedily and unpleasantly (disapproving) so‘zma-so‘z tarjimasida “U tarbiyasiz. Xuddi cho‘chqaga o‘xshab ko‘p ovqat yeydi”; asardagi umumiy tarjimada “U o‘zini tutish odobiga rioya qilmagan holda ko‘p va beo‘xshov ovqatlanadi” tarzida berilgan bo‘lib, cho‘chqa so‘zi tushirib qoldirilgan. Ma‘lumki, cho‘chqa sof diniy nuqtai nazardan musulmon xalqlarida harom sanaladi va uning go‘sh tni yeyish taqiqlanadi. Turkiy xalqlarning an‘analarida cho‘chqa salbiy mazmun kasb etadi va uning go‘sh tni azaldan yeyilmay kelinadi. Aytilganlar bilan birga, o‘zbek, qirg‘iz, qozoq va boshqa turkiy xalqlarning lingvomadaniyatlarida cho‘chqa so‘zi haqoratni bildiradi. Ruslarda cho‘chqa a) ifloslik, b) nonko‘rlik, d) tarbiyasizlik; inglizlarda pig – ochofatlik; vetnamlarda cho‘chqa ahmoqlik ramzi bo‘lib keladi.

She’s quite thin, even though she eats like a horse – “u ozg‘in bo‘lishiga qaramasdan, otday ko‘p ovqat yeydi” bu frazeologizmda insonning ko‘p va betartib ovqatlanishi ifodalangan;

Don’t decide now – sleep on it and see how you feel in the morning – so‘zma-so‘z tarjimasida “hozir muhokamani to‘xtataylik, ertaga yana davom ettiramiz”, asarda esa “tong otsin ertaga bir nimani o‘ylab toparmiz”, ya‘ni muammoni o‘ylamaslik haqida fikrlar ilgari surilgan;

He went out like a light as soon as he went to bed – “U yotog‘iga yotishi bilan chiroq kabi o‘chadi”, boshi yostiqqa tegsa bo‘ldi kabi;

It was just a silly argument – I wouldn’t lose any sleep over it. – “Bu ahmoqona tortishuvdan ko‘ra uxlaganim yaxshi edi (agar xafa bo‘lmasang)”; asarda esa qisqacha “yaxshisi birozgina dam olaylik, kayfiyatni tushirmay” tarzida;

“UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI QO‘YISHDA FILOLOGIK TADQIQOTLARNING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI”

mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari to‘plami

The bottom has dropped/fallen out of the housing market – “xaridorlar narsalar sotib olishni to‘xtatishdi”, aslida esa “odamlar gavjumligidan do‘konning tomi bosib qoladi” deb o‘ylab do‘konga kirmaslik;

Oil prices shot sky – high last month – “neftning narxi o‘tgan oyda osmonga qarab ko‘tarildi” tarzida berilgan.

O‘.K.Yusupov fikriga ko‘ra, avval ekvivalentga ega bo‘lgan va ega bo‘lmagan frazeologik birliklar aniqlab olinadi. Taniqli olim ularning semantikasi, obrazlilik (metaforik); qayta tushunib yetganlik; komponentlarning soniga ko‘ra; komponentlarning joylashish tartibiga ko‘ra; komponentlarning morfologik yasalishiga ko‘ra; valentlik; variativlik; qiyoslanayotgan frazeologik birliklarni boshqa birliklar bilan sinonimik va antonimik aloqalariga ko‘ra turlarga ajratgan.

Ingliz tilidan rus tiliga, so‘ngra rus tilidan o‘zbek tiliga tarjima qilingan adabiy namunalar “ko‘p bosqichli”, “pog‘onador” tarjimalar hisoblanadi. Bunday tarjimalar G‘.Salomov ta‘rifi bilan aytganda, “in‘ikosning in‘ikosi”ga aylanadi. Chunki ularda bayon etilgan hodisa yana qayta aks ettiriladi. Bunda, tabiiyki, asliyatdan bir emas, ikki bor uzoqlashish yuz beradi. Natijada, asarda aks etgan milliy o‘ziga xoslik qashshoqlashadi. Tasvirlangan voqealarni til boyligiga moslashtirish hollari yuz beradi. Hatto, ba‘zan ayrim o‘ziga xos milliy birliklar anglab bo‘lmaydigan darajada o‘zgarib ketadi. Bunday holat bevosita tarjimalarda emas, balki asosan vositali tarjimalarda kuzatiladi. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, yuqorida sanalgan hikoyalar asliyat asosida tarjima qilinmagan, ularning ba‘zilarida nimalarnidir qo‘shish yoki ayrim epizodlarni tushirib qoldirish hollari juda ko‘p uchraydi.

Haqqoniylik – ekvivalentlikning asosiy xossasi hisoblanadi, ya‘ni tarjima matni asliyatniki kabi haqqoniy bo‘lsa, ekvivalentlik ham mukammal bo‘ladi. Bu yerda gap asliyat matnining obyektiv voqelikka nisbatan haqqoniyliги haqida emas, har qanday matn insonni o‘rab turgan voqelikka bo‘lgan munosabatini ifodalash usuli ekanligi haqida bormoqda. Matn har qanday moddiy obyekt singari o‘zining moddiy obyektivligi bilan haqqoniydir. Aynan ana shu haqqoniylik tarjima ekvivalentligini baholashda etiborga olinmog‘i kerak.

Semantik xususiyatlariga ko‘ra, “O‘nta negr bolasi” romani va “Puaro tergov qiladi” detektiv hikoyasidagi frazeologizmlar quyidagi guruhlariga ajratildi: inson hayotining turmush tajribalariga ko‘ra; axloqiy xususiyatlariga ko‘ra; tashqi ko‘rinishiga ko‘ra; mehnat faoliyatiga ko‘ra. Mazkur frazeologik birliklar ichki xususiyatiga ko‘ra yana kichik guruhlariga tasniflandi:

Mehnat faoliyatiga ko‘ra:

“UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI QO‘YISHDA FILOLOGIK TADQIQOTLARNING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI”

mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari to‘plami

No bees, no honey; no work, no money – Mashaqqatsiz baxt kelmas, mehnatsiz taxt kelmas; Asalarisiz asal bo‘lmaydi, mehnatsiz pul bo‘lmaydi.

The early birds catches the worm – Kim erta tursa, unga Xudo rizq beradi; Barvaqt qilingan harakat, hosilga berar barakat.

An old dogs barks not in vain – Qari it bekorga akkilamaydi. Qari bilanni pari bilmaydi – ekvalenti bilan tarjimada berilsa ham bo‘lardi.

An oak is not felled with one stroke – Musulmonchilik – astachilik (maqol).

If two men ride on a horse, one must sit behind – Har bir ishni o‘z ustasi bajarishi kerak.

A cat in gloves catches no mice – Mehnatsiz rohat bo‘lmas, savobsiz jannat; Mehnatsiz ish bitmas; Mehnat qilmay rohat ko‘rmas, urug‘ sepmay ekin o‘rmas.

Raise in the world.... – Dunyo ko‘rmay, dunyo kishisi bo‘lmas.

Inson hayoti, turmush tajribalariga ko‘ra:

To send owls to Athens – O‘rmonga o‘tin olib bormoq; Daryo bo‘yida quduq qazimoq. So‘zma-so‘z tarjimasida “boyqushlarni Afinaga yuborish” ma‘nosi Yevropa xalqi uchun odatiy ishlatiladigan frazeologizm (ibora) hisoblanadi. Azaldan ma‘lumki, boyqush daraxtzor o‘rmonda yashaydi uni Afinaga yuborish bu ahmoqona fikrdir. Ekvivalent variantida o‘zbekcha iboraga tayanib, o‘rmon joyda o‘tib ko‘p bo‘lsa, unga o‘tin ko‘tarib borish – mantiqsizlik ekanini bildiradi. Romanda bu frazeologizm orolga ketayotgan Rojersning nutqidan olingan:

To count one’s chickens before they are hatched – Jo‘jani kuzda sanaydilar; Laylakning ketishiga boqma, kelishiga boq; Olinmagan buzoqqa qoziq qoqma.

Wait for the cat to jump – Vaziyatga qarab o‘zgarmoq (mustaqil fikrga ega emaslik).

Curses like chickens come home to roost – O‘zi qazigan chohga o‘zi tushmoq; o‘zining nayrangiga o‘zi tushmoq; Birovga choh qazima, o‘zing unga tusharsan.

Little stroke fell great aoks – Sabr qilsang, g‘o‘radan holva bitar, besabrlar o‘z oyog‘idan yitar.

Wait and see – Sabr qilmoq, toqat qilmoq; Hayot ko‘rsatadi, tirik bo‘lsak ko‘rarmiz.

A hard nut to crack – Tishi o‘tmaydi, kuchi yetmaydi, qo‘lidan kelmaydi.

When pigs ply – Tuyaning dumi yerga tekkanda, qizil qor yoqqanda, hech qachon; kelasi qovun pishig‘ida.

He killed two birds with one stone – Bir o‘q bilan ikki quyonni o‘ldirmoq.

“UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI QO‘YISHDA FILOLOGIK TADQIQOTLARNING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI”

mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari to‘plami

Axloqiy xususiyatlarga ko‘ra:

The bull must be taken by the horns – Fursatni qo‘ldan bermay, dadillik bilan ishga kirishmoq; asosiy masalani hal qilishga o‘tmoq, shijoat bilan katta, og‘ir ishni boshlab yubormoq.

Gather your rosebuds while you may – Temirni qizig‘ida bos.

The highest tree has the greatest fall – Baland dorga osilma.

All lay loads ob a willing horse – Hamma ishni astoydil ishlaydigan odamga tashlab qo‘ymoq.

What can you expect from a hog but a grunt? – Tarbiyasiz, qo‘pol odamdan hech narsa kutib bo‘lmaydi.

1. Tashqi ko‘rinishiga ko‘ra:

There is no rose without a thorn – Gul tikansiz bo‘lmas, dur sadafsiz.

As like as two peas – Ikki tomchi suvdek o‘xshash; Bir olmaning ikki pallasiday.

Look like a million dollars/bucks – Ajoyib ko‘rinmoq, yaxshi ko‘rinishga ega bo‘lmoq, juda go‘zal.

A rose between two thorns – ikki erkak o‘rtasida o‘tirgan go‘zal ayol (ikki tikan o‘rtasidagi gul).

Frazeologizmlar alohida shakllanganini va komponentlar ko‘p jihatdan oddiy so‘zlardan unchalik farq qilmasligini inobatga olib, tarjimon ularni erkin birikmalar sifatida qabul qiladi va bu ularni so‘z sifatida tarjima qilishga olib keladi. Iboraning mazmunan noto‘g‘ri qabul qilinishi matnning buzilishiga sabab bo‘ladi. Matnda har qanday moslashuv frazeologik shaklga kirishi kerak yoki, juda bo‘lmasa, stilistik jihatdan ekspressiv, asl nusxasiga yaqinlashtirilgan holda ifodalanishi kerak.

Xulosa qismi: Yuqorida aytilganlardan shunday xulosa qilish mumkinki, frazeologizmlarning tarjimasida ularning ma’nosini har doim frazeologizm bilan berishga harakat qilish va bunda ularning obrazlilik xususiyatlarini, albatta, hisobga olish kerak bo‘ladi. Tarjima asarning milliy xususiyatini buzmaganda holda originalning milliy xususiyatlarini bera olishi kerak. Frazeologizmlarda tahlil qilingan barcha tarjima ishlari asliyatini bilan unchalik mos kelmaydi.

Umuman, tarjima qilinayotgan asarning o‘ziga xosligi, bo‘yoqdorligini saqlab qolish, o‘quvchiga yetkazish vazifasi tarjimon oldiga asarning g‘oyaviy mazmuni va badiiy kuchini to‘la ochib berishdan tashqari, asarning milliy ruhi, obrazlar xarakteridagi milliy o‘ziga xoslikni saqlash va o‘quvchiga yetkazish vazifasini ham qo‘yadi. Zero, tarjimalarning milliy o‘ziga xosligi, dastavval, uning

“UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI QO‘YISHDA FILOLOGIK TADQIQOTLARNING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI”

mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari to‘plami

mazmunida, shu asarda aks etgan maishiy hayotning betakror talqini, obrazlarning realligi va tilida ko‘rinadi. Har qanday asarning tilida ifodalangan milliy ruhni berish g‘oyatda mushkul. Chunki har qaysi xalqning tili shu xalqning hayoti bilan chambarchas bog‘langan bo‘lib, uning fikr tarzini aks ettiruvchi frazeologik birliklar, tasviriy ifodalar va maqollarga boyligi bilan o‘ziga xos joziba kasb etadi. Tarjimonning ijodiy mahorati mana shu badiiy ifodalarning milliy rangini yo‘qotmagan holda tasvirlab, uni o‘zga tilda qayta yaratishda namoyon bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ҳамидов Х. Ўзбек қисса ва романлари турк тилида. Монография. – Тошкент: 2022. – С.132.
2. Таржима санъати. – Тошкент: Фафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 3-китоб. –Б.223.
3. Саломов Ғ. Ўзбекистонда таржимачилик. – Тошкент: Фан, 1988. – Б.227.
4. Швейцер А.Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты. – М.: Наука, 1988. –С.79.
5. Гарбовский Н.К. Теория перевода. – Ташкент: Издательство Московского университета, 2007. – С. 342.
6. Арсентьева Е.Ф. Фразеология и фразеография в сопоставительном аспекте (на материале русского и английского языков) Монография. – Казань., 2006. – С.171
7. Рамазанова Р.М. Структура и семантика фразеологических единиц лакского языка: Дисс. канд. филол. наук. – Махачкала, 2000. – С.18
8. Кузнецова Е.П. Фразеологические единицы со структурой предложе -ния в русском и немецком языках: Дисс.канд. филол. наук. – Майкоп., 2002. – С.92
9. Hamidov Xayrulla. (2024). OYBEKNING “QUTLUG‘ QON” ROMANI TURK TILIDA. *Konferensiyalar / Conferences*, 1(4), 461–466. Retrieved from <https://uzresearchers.com/index.php/Conferences/article/view/1826>
10. Xayrulla Hamidov. Turk tili frazeologiyasi va o‘zbekcha-turkcha tarjima masalalari. (Monografiya). 2024/1. 232 Bet.
11. Xayrulla Xudoyorovich Hamidov and Arzu Karausta 2023. TERMS RELATING TO JOURNALISM IN TURKISH LANGUAGE AND THEIR TRANSLATION. *INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCES WITH HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS*. 3, 08.05 (May 2023), 71–75.
12. ERGASHEV, D. D. (2023). ANALYSIS OF LINGUISTIC CHARACTERISTICS OF UNITS IN TRANSLATIONS. In *International Conference of Education, Research and Innovation* (Vol. 1, No. 9, pp. 56-59).

“UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI QO‘YISHDA FILOLOGIK TADQIQOTLARNING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI”

mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari to‘plami

13. Nasretdinova, Mukhlisa Nizometdinovna, and Xamidova Ruxshona. "Methods of Analysizing New Words by Reading Texts." *European Journal of Higher Education and Academic Advancement* 1 (2023): 22-25.
14. Abdullayeva, Markhabo Raxmonkulovna. "TRANSLATION PROBLEMS OF VERB PHRASEOLOGISMS EXPRESSING NATIONAL COLOR." *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences* 2.Special Issue 25 (2022): 347-352.
15. Teshaboeva, Ziyoda. (2020). Comparative Analysis Of English Translations Of Phrazeological Uniits In "Baburname". 221-235.
16. Тешабоева З. Қ. Бобурнома” нинг инглизча таржималаридаги фразеологик бирликларнинг когнитив ва лексикографик тадқиқи. Филол. Фан. доктори (DSc) дисс. автореф. – 2017.